

### Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1939 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.*

Genom en den 28 oktober 1938 dagtecknad proposition, nr 5, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

#### 1) L a g

**angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation.**

Härigenom förordnas, att 4, 16, 58, 71 och 80 §§ lagen den 12 maj 1917 om expropriation skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad såsom 47 a §, av nedan angivna innehåll:

#### 4 §.

Den, som vill hos Konungen söka rätt till expropriation, foge vid ansökningskarta över fastigheten med beskrivning, utdrag av fastighetsregistret såvitt fastigheten angår, styrkt uppgift å fastighetens ägare och innehavare samt, om i något avseende överenskommelse träffats, redogörelse därför.

Är fråga — — — bifogas ansöknings.

Då rätt — — — av ansöknings.

#### 16 §.

Vid rätten — — — är erforderligt.

Då område som skall exproprieras utgör del av fastighet, skall därjämte till rätten i två exemplar ingivas karta över området med beskrivning, upprättad av vederbörande lantmätare eller mättningsman under iakttagande i tillämpliga delar av vad som är stadgat om karta och beskrivning vid avstyckning eller, då fråga är om mark som ingår i tomtindelning, vid tomtmätning. Gränsen mellan området och återstoden av fastigheten skall vara av lantmätare eller mättningsman tydligt och varaktigt utmärkt å marken.

#### 47 a §.

Så snart utslag i målet vunnit laga kraft, skall genom rättens försorg till den som för fastighetsregistret översändas det ena exemplaret av karta och

beskrivning, som enligt 16 § andra stycket må hava ingivits i målet, jämte sådant utdrag av handlingarna i målet och rättens utslag, att därav framgår vilket område som avses med expropriationen. Å kartan skall tecknas bevis, att den legat till grund för expropriationen.

## 58 §.

Då expropriation — — — eller fastighetsboken.

Utfaller, då — — — insända fördelningslängden.

Exproprieras del av fastighet, åligge därjämte Konungens befallningshavande att, sedan expropriationen blivit fullbordad, ofördröjligen göra anmälan därom till den som för fastighetsregistret.

## 71 §.

Vill någon för expropriation låta upprätta karta över fastighet eller eljest verkställa nödig förundersökning därå, äge Konungens befallningshavande på ansökning föreskriva, att erforderligt tillträde till fastigheten under viss tid skall lämnas. Har expropriationsrätt ej redan meddelats, må dylik föreskrift dock ej lämnas, om Konungens befallningshavande finner det uppgivna ändamålet icke vara sådant, som i 1 § avses.

Om undersökningens — — — är sagt.

Växande träd — — — särskilt medgivit.

## 80 §.

Innan expropriationsrätt — — — banlinjen rum.

Vid ansökningen foge sökanden karta och däröver upprättad beskrivning, utvisande järnvägens sträckning samt i fråga om stationer, last- och hållplatser och andra platser, där ansökningen avser mark utanför banlinjen, angivande sådant områdes läge och storlek. Sökanden bifoge tillika styrkt uppgift å ägare och innehavare av den mark ansökningen avser, utdrag av fastighetsregistret såvitt angår mark utanför banlinjen samt, om i något hänseende överenskommelse träffats, redogörelse därför.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

## 2) L a g

om ändrad lydelse av 34 § stadsplanlagen den 29 maj 1931 (nr 142).

Härigenom förordnas, att 34 § stadsplanlagen den 29 maj 1931 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

## 34 §.

Bestämmelserna i — — — i stadsplan.

Är fråga om inlösen enligt 26 eller 27 § av sådan del av fastighet eller i fastighetsindelning icke ingående område, som enligt fastställd tomtindelning

skall ingå i tomt, skall i stället för bestämmelserna i 16 § andra stycket lagen om expropriation gälla, att till rätten skall ingivas karta med protokoll rörande mätning av tomten enligt bestämmelserna i 2 kap. lagen om fastighetsbildning i stad; skolande vad i 47 a § lagen om expropriation är stadgat om karta och beskrivning i stället gälla karta och protokoll som nu sagts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

### 3) L a g

#### om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 25 och 66 §§ samt 11 kap. 44 § vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

#### 10 KAP.

##### 25 §.

Förrättningsmannen åligger — — — ingivna handlingar.

Är fråga om inlösen av område som utgör del av fastighet, skall, innan beslut därom meddelas, vid förrättningen i två exemplar finnas tillgänglig karta över området med beskrivning, upprättad av vederbörande lantmätare eller mättningsman under iakttagande i tillämpliga delar av vad som är stadgat om karta och beskrivning vid avstyckning eller, då fråga är om mark som ingår i tomtindelning, vid tomtmätning. Gränsen mellan området och återstoden av fastigheten skall av lantmätare eller mättningsman tydligt och varaktigt utmärkas å marken i samband med kartans upprättande eller senare.

##### 66 §.

Vad i 25 § första stycket är stadgat om protokoll äge tillämpning jämväl i fråga om förrättning som avses i 32 §. Protokollet bör vid varje sammanträdes slut uppläsas och förses med synemännens underskrift.

Är fråga om inlösen av område som utgör del av fastighet, gälle vad i 25 § andra stycket är stadgat.

#### 11 KAP.

##### 44 §.

Angår målet — — — sakkunnig person.

Mot sakkunnigt — — — samma mål.

I fråga — — — motsvarande tillämpning.

Är i målet fråga om inlösen av område som utgör del av fastighet, äge vad i 10 kap. 25 § andra stycket är stadgat motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för dessa förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt 4 § *lagen den 12 maj 1917 om expropriation* skall den som vill hos Konungen söka rätt till expropriation vid ansökningen foga karta över fastigheten med beskrivning, utvisande, därest det är fråga om fastighet å landet, till vilken jordeboksenhet den hör, så ock styrkt uppgift å fastighetens ägare och innehavare samt, om i något avseende överenskommelse träffats, redogörelse därför. Är fastighetsregister för orten upplagt, skall vid ansökningen fogas jämväl utdrag av registret, såvitt fastigheten angår.

Sedan tillstånd till expropriation meddelats, skall expropriationsmålet jämlikt 13 § expropriationslagen instämmas till underrätten i den ort där fastigheten är belägen. Efter det att vid rätten tillsatts nämnd för bestämmande av expropriationsersättningen och nämnden fullgjort sitt uppdrag, avslutas målets handläggning genom rättens utslag. För att expropriationen skall fullbordas skall härefter som regel den fastställda expropriationsersättningen nedsättas hos länsstyrelsen. Den i 4 § expropriationslagen angivna kartan med beskrivning torde vanligen efter ärendets slutförande återställas till sökanden.

Med expropriation likartad inlösen av mark förekommer även enligt *vattenlagen*. Frågor om sådan inlösen kunna bliva föremål för behandling såväl inför vattendomstolen i den ordning 11 kap. vattenlagen föreskriver som vid syneförrättning enligt 10 kap. samma lag. I båda fallen saknas föreskrift om upprättande av karta över det område som skall lösas. Inlösningen fullbordas i regel genom den fastställda löseskillingens nedsättande hos länsstyrelsen.

Såväl enligt *lagen om expropriation* som enligt *vattenlagen* kan del av fastighet komma att exproprieras eller lösas. Den fastighetsbildning, som därigenom sker, redovisas för närvarande icke i vederbörande fastighetsregister förrän lagfart beviljats å det exproprierade eller inlösta området. Enligt bestämmelserna i § 32 förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister samt motsvarande föreskrifter i § 33 § förordningen den 12 maj 1917 med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad skall, då lagfart beviljats å lägenhet som tillkommit i enlighet med bestämmelserna om expropriation eller inlösen enligt *vattenlagen*, inskrivningsdomaren därom översända uppgift till registerföraren, vilken därefter har att införa lägenheten i registret. Om lagfart ej sökes, kommer området däremot icke att införas i vederbörande fastighetsregister.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 maj 1931 har *lantmäteristyrelsen* på givna anledning hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för undanröjande av berörda brister i fastighetsredovisningen.

Med anledning av *lantmäteristyrelsens* framställning har inom justitiedepartementet utarbetats en *promemoria i ämnet jämte lagutkast*. I promemorian har anförts, att en huvudprincip för all jorddelning vore att den borde

angivas å karta som förvarades i offentligt arkiv. Sedan fastighetsregister upplagts borde jorddelningen vidare redovisas i dylikt register. Vid fastighetsbildning, som skedde enligt gällande lagar om delning av jord å landet och om fastighetsbildning i stad, vore sörjt för att karta upprättades och ingåves till lantmäterikontoret eller annat offentligt arkiv samt att fastighetsbildningen infördes i fastighetsregistret. Beträffande den fastighetsbildning som ägde rum genom expropriation eller inlösen enligt vattenlagen gällde däremot alltjämt, att den ofta icke komme att redovisas i vederbörande fastighetsregister. Detta missförhållande hade visat sig medföra praktiska olägenheter vid det fortsatta jorddelningsarbetet. Vidare vore att märka, att kartor över de nybildade fastigheterna i de flesta fall icke redovisats till lantmäterikontoren, varjämte de kartor, som funnes tillgängliga, ofta vore bristfälliga. Det vore slutligen en allvarlig brist, att bestämmelser saknades om utmärkande på marken av gränslinjerna mellan exproprierade eller enligt vattenlagen inlösta områden och vederbörande stamfastigheter.

Sedan promemorian och därvid fogade lagutkast undergått remissbehandling, hava lagutkasten inom justitiedepartementet överarbetats.

Enligt det genom propositionen framlagda förslaget till ändringar i *expropriationslagen* har såsom andra stycke i 16 § införts ett stadgande av innehåll, att då område som skall exproprieras utgör del av fastighet, så skall till rätten i två exemplar ingivas karta över området med beskrivning, upprättad av vederbörande lantmätare eller mättningsman under iakttagande i tillämpliga delar av vad som är stadgat om karta och beskrivning vid avstyckning eller, då fråga är om mark som ingår i tomtindelning, vid tomtmätning. Gränsen mellan det område, som skall exproprieras, och återstoden av fastigheten skall vara av lantmätare eller mättningsman tydligt och varaktigt utmärkt å marken. — I en ny paragraf, betecknad såsom 47 a §, har vidare intagits bestämmelse, att sedan utslaget i expropriationsmålet vunnit laga kraft, ena exemplaret av den till rätten ingivna kartan och beskrivningen skall genom rättens försorg översändas till den, som för fastighetsregistret. Till denne skall vidare översändas sådant utdrag av handlingarna i målet och rättens utslag, att därav framgår, vilket område som avses med expropriationen. — Såsom förut nämnts fullbordas expropriation i regel först genom expropriationsersättningsnedsättande hos länsstyrelsen. I 58 § *expropriationslagen* har i ett tredje stycke intagits bestämmelse, att där del av fastighet exproprieras, länsstyrelsen skall, så snart expropriationen fullbordats, göra anmälan därom till den som för fastighetsregistret. — I samband med nu ifrågavarande ändringar hava 4, 71 och 80 §§ *expropriationslagen* underkastats vissa smärre jämkningar.

Jämlikt 26 § *stadsplanelagen den 29 maj 1931* är, därest enligt tomtindelning i stad särskilda delar av tomt äro i olika ägares hand, ägare av sådan tomt del berättigad att lösa till sig återstoden av tomten. Har talan om sådan lösen icke anhängiggjorts inom viss tid efter tomtindelningens fastställande eller har dylik talan ej lett till tomtens förenande i en ägares hand,

är vidare enligt 27 § samma lag staden på vissa villkor berättigad lösa tomt. Vad nu sagts om stad gäller enligt stadsplanlagen även vissa andra samhällen. Enligt 29 § i samma lag skola i avseende å inlösen av mark enligt stadsplanlagen de allmänna bestämmelserna i lagen om expropriation i tillämpliga delar lända till efterrättelse, dock med iakttagande av de särskilda föreskrifterna i 30—38 §§ stadsplanlagen.

I propositionen föreslås ett tillägg till 34 § stadsplanlagen, innebärande att då fråga är om inlösen enligt 26 eller 27 § av sådan del av fastighet eller i fastighetsindelning icke ingående område, som enligt fastställd tomtindelning skall ingå i tomt, så skall i stället för bestämmelserna i 16 § andra stycket expropriationslagen gälla, att till rätten skall ingivas karta med protokoll rörande mätning av tomten enligt bestämmelserna i 2 kapitlet lagen om fastighetsbildning i stad. Det föreslagna stadgandet i 47 a § expropriationslagen skall därefter äga tillämpning på nu ifrågavarande karta och protokoll.

Till 10 kapitlet 25 § *vattenlagen*, som rör syneförrättning beträffande allmän flottled, skall vidare enligt det i propositionen framlagda förslaget göras ett tillägg, motsvarande bestämmelserna i 16 § andra stycket expropriationslagen. Det föreslagna tillägget avviker emellertid såtillvida från innehållet i 16 § andra stycket expropriationslagen, att gränsen mellan området och återstoden av fastigheten skall utmärkas å marken i samband med kartans upprättande *eller senare*. Föredragande departementschefen har beträffande denna skiljaktighet anfört, att ett utmärkande av gränsen först sedan inlösen av ett område enligt vattenlagen fullbordats, kunde vara förenat med vissa fördelar t. ex. i sådana fall, då gränsen för det område, som skall lösas, kunde tänkas bliva föremål för ändring i högre instans. Det borde därför finnas möjlighet att, där det av särskilda skäl funnes påkallat, låta med gränsernas utmärkande på marken anstå till dess laga kraftägande utslag föreläge. I propositionen föreslås därjämte, att i 10 kapitlet 66 § vattenlagen, som rör syneförrättning för vattenreglering, torrläggning av mark och kloakledningsföretag, samt i 11 kapitlet 44 §, som rör ansökningsmål, vilka anhängiggöras vid och handläggas av vattendomstol, skall intagas en hänvisning till det nya stadgandet i 10 kapitlet 25 § vattenlagen.

I den till grund för förslaget liggande promemorian har framhållits, att det icke ansetts lämpligt att — på sätt skett beträffande expropriationslagen — i vattenlagen införa stadganden om skyldighet för vederbörande förrättningsman eller vattenrättsdomare att, sedan utlåtande eller utslag meddelats, varigenom inlösen av del av fastighet bestämts, översända karta med beskrivning till vederbörande registerförare eller om skyldighet för länsstyrelsen att meddela registerföraren, när inlösen fullbordats, m. m. Bestämmelser härom borde meddelas i administrativ ordning. På enahanda sätt borde vidtagas vissa ändringar i jordregisterförordningen och förordningen med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad.

Vid granskning av nu föreliggande lagförslag har utskottet icke funnit anledning till anmärkning mot desamma. *Utskottet.*

I den promemoria, som i huvudsakliga delar ligger till grund för propositionen, har framhållits, att de ifrågasatta nya bestämmelserna i den allmänna expropriationslagen på grund av hänvisningar i vissa andra lagar skulle bliva tillämpliga även vid expropriation enligt dessa. Bland de lagar, som på sådant sätt skulle beröras av de föreslagna ändringarna, har nämnts lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar. I anledning härav må erinras, att denna lag numera är upphävd och att de vid upphävandet meddelade övergångsbestämmelserna torde sakna betydelse i förevarande sammanhang.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,  
att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 10 februari 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

---

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Tamm, Hagman\**, *Löfvander, Västberg\**, *Knut Petersson, Sten* och *Wistrand*;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken, *Hallagård\**, *Sandström, Hermansson* i Norrköping och *Barnekow*, fröken *Andersson* samt herr *Holm*.

---

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

---